

De gjorde filmen om Beslan

DAGARNA EFTER DÅDET Zalina Bogazova, 17, och Ekaterina Gabakova, 24, drabbades bägge av attacken i Beslan. Deras film om tragedin inleder en stor dokumentärfestival i Stockholm.

En terrorattack på Skola Nr 1 i Beslan i Ryssland ledde till att 327 människor dog, de flesta små barn.

Bogazova och Gabakova drabbades hårt av dådet. Bogazova förlorade både sin mamma och sin lillasyster.

Vi sitter i lobbyn i Hotell Tegnerlund i Stockholm. De två besökarna har precis anlänt med taxi från Arlanda, på sin första utlandsresa någonsin.

- Det första som förvånade oss var att chauffören var svart. I Beslan har vi en enda, säger Gabakova.

- Det andra var husen som vi såg - röda, gröna, blåa och gula. Hos oss är alla gråa.

Hur blev det en film?

- Jag undervisar en kurs i film i Vladikavkaz, som ligger 2 mil från Beslan. Lektionerna är på helgerna, för gymnasieungdomar, och Zalina är alltså en av mina elever

Bogazova skrev manus, tillsammans med två kurskamrater, och Gabakova har regisserat.

- Vi kunde inte bara stå bredvid, utan var tvungna att göra något, säger Gabakova. Men vi hade inga särskilda mål.

I filmen berättar Bogazova att hon har förlorat sin mamma och sin lillasyster, men vill helst inte veta detaljerna kring hur de dog.

- Det kommer ju inte att ändra något, säger hon efter en stunds tvekan, och tittar ner i bordet. Och kanske blir det svårare om jag vet exakt. Dessutom, det går inte att ändra på; min syster och min mamma är inte med mig längre.

Hon berättar att man ännu inte firar några helger i Beslan, och inga bröllop, inga diskotek, inga fyrverkerier på nyårsafton.

Vid ett tillfälle förklarar filmens berättarjag att "hösten är här för alltid", men sedan dess har perspektivet förändrats.

- Vi återhämtar oss, konstaterar Bogazova, men det går mycket långsamt, och många är rädda för att något ska hända igen.

Filmen tog fem dagar att göra, och inspelningarna började tio dagar efter dådet, det vill säga så snart avspärningarna runt skolan upphörde.

- Jag var i chock hela tiden vi

filmade, säger Bogazova. Efteråt blev det ännu värre, när jag verkligen förstod.

I och med terrorattacken kom lilla Beslan med knappt 30 000 invånare i världens blickpunkt, och en del av intresset har överlevt själva katastrofen. Gabakova och Bogazova berättar att också andra från staden gör sina första utlandsresor under det här året, inbjudna till bland annat Belgien, Spanien, England, Tyskland och USA.

En av skolans mest drabbade klasser, fjärde årskursen med tioåringar, tillbringar tre månader i Schweiz senare i år, och deras schweiziska lärare kommer sedan att regelbundet besöka sina elever i Beslan, för att hålla kontakten.

Först visades filmen av tv-stationen i Vladikavkaz, där Gabakova arbetar, sedan i Moskva under en dokumentärfestival, och fick då

Unescos ungdomspris. Tredje gången blir ikväll, som en del av festivalens invigning, tillsammans med Silverskeden (se artikel nedan).

Intervjun i lobbyn tolkas av Leo Kantor, forskare vid Stockholms universitet tillika festivalens initiativtagare och arrangör.

Det är hans fjärde festival på samma tema, och han har hunnit visa sammanlagt över 100 filmer.

Efteråt kommer många av dokumentärerna att visas för skolungdomar i bland annat Örebro, Västerås, Lund och Uppsala.

- Vi samarbetar med Forum för levande historia, som har kontakt med historielärare runt om i landet. Redan nu vet vi att flera tusen elever kommer att se en del av filmerna.

RICKI NEUMAN

08-135613 ricki.neuman@svd.se

35 filmer om mänsklig värdighet, tolerans och Förintelsen

Filmfestivalen Människan i världen inleds med dokumentären om tragedin i Beslan och med Silverskeden.

Den senare handlar om Elzbieta Ficowska som sex månader gammal smugglades ut från Warszawas getto i en liten låda med små hål, så att hon kunde andas. Det enda hon hade med sig var en sked med hennes namn och födelsedatum. Hon togs om hand av en polsk familj, upplystes

om sin judiska identitet när hon var sjutton och har sedan dess förgäves letat efter spår av sina föräldrar, som hon aldrig ens har sett ett fotografi på.

De 35 engelsktextade filmerna handlar främst om mänsklig värdighet och tolerans - och om Förintelsen.

Bland dokumentärerna märks Amatörfotografen, med autentiska bilder tagna av en tysk soldat

under andra världskriget, från font av karestan och soldatvännerna till de människor som han skjuter ihjäl.

Märkt skildrar en volleybollmatch mellan Bosnien-Hercegovina och Serbien. Samtliga spelare har fallit offer för landminor under inbördeskriget 1992-95 och saknar fungerande ben. De möts i samma stad där de stred mot varandra.

En av de mest uppmärksam-

made filmerna är Hitlers Hitparad, som består av ett collage av nazistiskt arkivmaterial och visar ett välmående folk mitt uppe i ett teknologiskt och kulturellt uppsving. "Det är en provokativ studie av förföriska propagandatekniker, en delförklaring till gåtan om det massiva tyska stödet för Hitler", skrev New York Times tidigare i år.

RICKI NEUMAN

08-135613 ricki.neuman@svd.se

Ur Märkt (The Trace), Bosnien-Hercegovina, 2004